

לסמוך גאולה של ערבית לתפילה של ערבית

1. תלמוד בבלי ברכות ד, ב

אמר ר' יוחנן דאמר ר' יוחנן איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית רבי יהושע בן לוי אומר תפלות באמצע תקנום

2. טור אורח חיים סימן רלה-רלו

וכשיגיע הלילה יתפלל תפלת ערבית... וזמנה אחר ק"ש של ערבית דלא כריב"ל דאמר תפלות באמצע תקנום פי' בבקר ק"ש ואח"כ תפלה ובערב תפלה ואח"כ ק"ש אלא כרבי יוחנן דאמר ר"י איזה בן העוה"ב זה הסומך גאולה לתפלה ואפילו של ערבית הלכך זמנה אחר ק"ש וברכותיה...

בערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה... שניה: השכיבנו...

ואע"ג דקי"ל כרבי יוחנן דאמר שצריך לסמוך אף גאולה של ערבית לתפלת ערבית השכיבנו לא הוי הפסק דכיון דתיקנו ליה רבנן כגאולה אריכתא דמיא כמו בשחרית שתיקנו להפסיק בה' שפתי תפתח ואפילו הכי לא חשיב הפסק כיון דתיקנו למימריה.

ומה שנוהגין להפסיק בפסוקים ויראו עינינו וקדיש – לפי שבימים ראשונים היו בתי כנסיות שלהם בשדות והיו יראים להתאחר שם עד זמן תפלת ערבית ותיקנו לומר פסוקים אלו שיש בהם י"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות שיש בתפלת ערבית ונפטרין בקדיש.

ועתה שחזרו להתפלל ערבית בבתי כנסיות לא נתבטל מנהג הראשון ומ"מ אין להפסיק בדברים אחרים – ויש מן הגדולים שנהגו שלא לאמרם.

כתב רב נטרונאי: מדברי חכמים אין אומרים בערב אלא שתים לפניה ושתים לאחריה וכיון שהלכה כרב דאמר תפלת ערבית רשות תיקנו האחרונים שאחר שאמר שומר את עמו ישראל לעד שאומר פסוקים שיש בהם זמירות ושבח ולומר אחריהם ברכה, ומפסיק בקדיש – כלומר אסתיים תפלה, הרוצה לצאת יצא.

3. תוספות מסכת ברכות דף ד עמוד ב

דאמר רבי יוחנן איזהו בן העוה"ב וכו' - ואנו שאומרים יראו עינינו ופסוקים אחרים אחר השכיבנו. נראה הואיל ותיקנו להו רבנן ה"ל כגאולה אריכתא דתיקנו לומר זה שבתוך כך יתפלל חברו גם הוא ולא ילך מבהכ"נ עד שיגמור כל אחד תפלתו. וגם יש באותם פסוקים י"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות דשמנה עשרה ואגב שתקנו לומר אותם פסוקים תקנו לומר חתימה של יראו עינינו. והלכה כר' יוחנן דברייתא מסייע ליה וכן פסק ה"ג. ואם כן יש ליהור שלא לספר בין גאולה דערבית לשמנה עשרה. ומיהו בסדר רב עמרם פי' מה שאנו אומרים קדיש בין גאולה לתפלת ערבית לאשמעינן דלא בעינן מסמך גאולה דערבית לתפלה משום דתפלת ערבית רשות. ולא נהירא [דאם כן] ר' יוחנן סבירא ליה תפלת ערבית חובה דפלוגתא היא דרב ור' יוחנן והלכה כר' יוחנן. ונכון להחמיר ולהזהר מלספר בינתיים ואי תימא קשיא הלכתא אהלכתא דקיימא לן תפלת ערבית רשות והכא פסקינן כרבי יוחנן צריך לומר דאפילו אי סובר רבי יוחנן כרב דאמר רשות היא מכל מקום מחייב לסמוך. אם כן גם לנו יש לסמוך.

4. תוספות מסכת ברכות דף כז עמוד ב

והלכתא כוותיה דרב - ונראה דלכך תקנו פסוקים וקדיש בין גאולה לתפלה דרשות היא.